

ชุมชนยางเปียง

ชุมชนตำบลยางเปียง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

พืชพื้นเมืองที่มีการอนุรักษ์ในชุมชน

ได้แก่ ข้าวพันธุ์พื้นเมือง กระเจียบขาว กระเจียบแดง ขมื่นชั้น ชิงพื้นบ้าน และไหลดำ เป็นต้น

ข้าวพันธุ์ป้อชูแบะ

ข้าวพันธุ์ป้อกี

ขมิ้นชัน

กระเจียบแดง

ขิงพื้นบ้าน

กระเจียบขาว

ไพลดำ

ประวัติความเป็นมาตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

ตำบลยางเปียง เดิมอยู่ภายใต้การปกครองของอำเภอฮอด ราษฎรส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอฮอดในปัจจุบัน เพื่อหาที่ราบลุ่มในการประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม เมื่อพบที่ราบซึ่งเนินที่อยู่ปัจจุบันเห็นว่าเหมาะสมดี จึงได้หยุดพักตั้งถิ่นฐานขึ้นโดยใช้ชื่อว่า “ยั้งเปียง” จนกระทั่งได้มีการจัดตั้งอำเภอแยกออกมาจากอำเภอฮอด เป็นกิ่งอำเภออมก๋อย ในปี พ.ศ.2473 ต่อมาได้ยกฐานะเป็นอำเภออมก๋อย เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2501 และตำบลยางเปียง จึงเป็นตำบลหนึ่งที่อยู่ภายใต้การปกครองของอำเภออมก๋อย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน บางส่วนยังคงเป็นป่าดงดิบอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด มีพื้นที่ราบบางส่วนยังมีความสมบูรณ์ของต้นไม้ต่างๆ เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้มะค่า ไม้ประดู่ และไม้สัก มีต้นน้ำลำธารไหลตลอด จึงเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น กระเหรี่ยง ม้ง ประชากรส่วนใหญ่ ของแต่ละหมู่บ้านจะตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจายตามลุ่มน้ำโดยอาศัยที่ทำการเกษตร เพื่อทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์

อำเภออมก๋อย อยู่ในดินแดนที่ห่างไกลตั้งอยู่ในหุบเขา การเดินทางสมัยก่อนลำบากมาก ปัจจุบันดีขึ้นมาก สามารถไปเที่ยวได้สบาย อดก๋อย ชื่อตำบลมาจากคำว่า อด - ก๋อย เป็นภาษาลัวะ (ลัวะว่า แปลว่า ขุนน้ำ หรือ ต้นน้ำ สันนิษฐานว่าหมายถึงต้นน้ำแม่ต้นที่ไหลผ่านชุมชนเมืองโบราณจากตำนานเมืองตีนนันทบุรีจารึกไว้ว่า พระยาช้างเผือกและพระยาเล็กสองพี่น้องได้พาราษฎรอพยพมาจากเมืองเชียงใหม่ มาสร้างเมืองตีนนันทบุรี ในปี พ.ศ.1985 อำเภออมก๋อยในปัจจุบัน เดิมเป็นหมู่บ้านของชาวลัวะ มีขุนแสนทอง เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ครั้งต่อมาได้มีคนเมืองอพยพมาอยู่แทนที่ และชาวลัวะได้อพยพไปอยู่ที่อื่นจนหมด ทางราชการได้ ตั้งเป็นตำบลขึ้นมาอยู่ในเขตปกครองของอำเภอฮอด และได้ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ ในปี พ.ศ. 2473 ได้ยกฐานะเป็นอำเภออมก๋อย

ลักษณะที่ตั้ง/อาณาเขต

มีเนื้อที่ทั้งหมด 228.956 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 143,097 ไร่ มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงมีบ้านเรือนตั้งอยู่ในหุบเขาและเชิงเขา

เขตพื้นที่

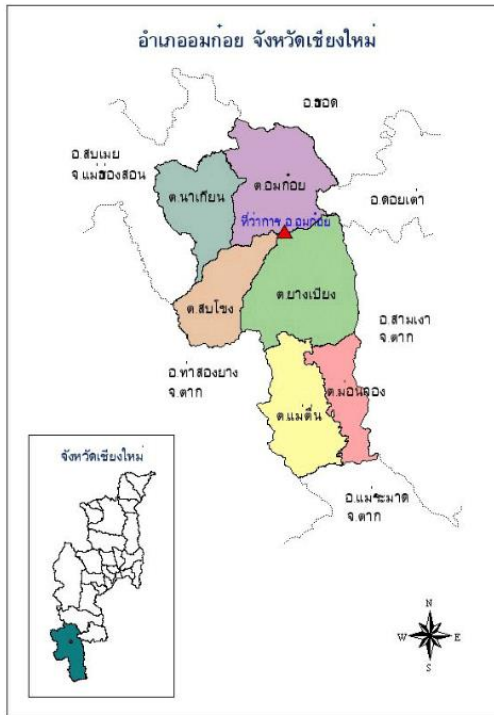
ทิศเหนือ	ติดกับ	ต.บ่อหลวง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
ทิศใต้	ติดกับ	ต.สบโขง และ ต.ยางเปียง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ต.ยางเปียง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ต.นาเกียน อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่

อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนา
อาชีพเสริม ทำไร่ ทำสวน รับจ้าง

คำขวัญอำเภออมก๋อย

ดินแดนในหุบเขา ไร่ร่มเงาพระเจ้าแสนทอง ดอยม่อนจองสูงสง่า สัตว์ป่าล้วนมากมี
ประเพณีหลายเผ่าพันธุ์

แผนที่อำเภออมก๋อย

ลักษณะทางภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะทางภูมิประเทศ

อำเภออมก๋อยมีพื้นที่ทั้งหมด 2,099.831 ตารางกิโลเมตรหรือ 1,365,177.812 ไร่ มีลักษณะเป็นภูเขาสลับซับซ้อน สามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 เขตย่อย ดังนี้

1. เขตภูเขาสูง เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธาร อยู่ในพื้นที่ตำบลอมก๋อย ตำบลยางเปียง ตำบลสบโขง ตำบลนาเกียน ตำบลม่อนจอง ตำบลแม่ต๋น คิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่อำเภอ
2. เขตภูเขาเตี้ย มีพื้นที่ร้อยละ 20 ของพื้นที่อำเภอ

ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเป็นที่สูงและภูเขา จึงทำให้มีอากาศค่อนข้างเย็นตลอดทั้งปี ในฤดูร้อนมีอุณหภูมิเฉลี่ย 25 องศาเซลเซียส ส่วนในฤดูหนาวมีอุณหภูมิเฉลี่ย 15-20 องศาเซลเซียส และมีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 2-4 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,000 มิลลิเมตรต่อปี อำเภออมก๋อยมีสภาพอากาศแบ่งเป็น 3 ฤดูดังนี้

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน - พฤษภาคม
2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - ตุลาคม
3. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม - มีนาคม

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรน้ำ

อำเภออมก๋อยมีแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่

- **ลำน้ำแม่ต๋อม** มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตอยพูย ทางทิศตะวันออกของอำเภอ ไหลผ่านหมู่บ้านต่างๆ แล้วลงสู่ลำน้ำแม่ตื่น มีความยาวประมาณ 30 กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับการเกษตร

- **ลำน้ำแม่ตื่น** มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาขุนตื่น ในตำบลสบโขง ไหลผ่านตำบลอมก๋อย ตำบลยางเปียง ซึ่งมีแม่น้ำต๋อม น้ำแม่หาด และอีกมากมาย ไหลมารวมกันเป็นน้ำแม่ตื่น ไหลสู่ตำบลม่อนจอง และตำบลแม่ตื่น แล้วไหลลงรวมกับแม่น้ำปิงที่จังหวัดตาก มีความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของอำเภอ

- **ลำน้ำอื่นๆ** เช่น ลำน้ำแม่หาด ลำน้ำเทย ลำน้ำขุนแม่ตื่นน้อย

ทรัพยากรธรณีและป่าไม้

ดินที่พบในอำเภออมก๋อยมีหลายประเภท ลักษณะเนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติแตกต่างกันตามชนิดต้นกำเนิดของดินในบริเวณนั้นๆ มักมีหินโผล่กระจายทั่วไปตามภูเขา ส่วนป่าไม้ ส่วนใหญ่อำเภอยังมีป่าไม้ประเภทต่างๆ ปกคลุมทั่วไป เช่น ป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบ แต่หลายแห่งมีการทำไร่เลื่อนลอย โดยปราศจากการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

วัฒนธรรมและประเพณี

งานประเพณีสงกรานต์

งานประเพณีสงกรานต์ขึ้นเป็นประจำทุกปีในระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน โดยในวันที่ 13 จะเป็นวันมหาสงกรานต์ มีขบวนแห่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ และขบวนแห่นางสงกรานต์ โดยเริ่มจากวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร แห่ไปรอบเมืองเชียงใหม่ แล้วมีพิธีสงฆ์พระก่อพระเจดีย์ทราย รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ และเล่นสาดน้ำกัน

งานประเพณียี่เป็ง

จัดขึ้นในช่วงวันลอยกระทงของทุกปี เป็นงานประเพณีที่น่าสนใจยิ่งของจังหวัดเชียงใหม่ จะมีการปล่อยโคมลอยเพื่อเป็นการบูชาพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ มีการจุดดอกไม้ไฟ ประทัดกระทง ขบวนแห่นางนพมาศ ฯลฯ

กั๊บหน่าจี้ (ปวาเกอญอ) หรือ พิธีทำขวัญให้ควาย

พิธีกรรมนี้ทำเฉพาะครอบครัวที่มีควายเท่านั้น และทำกันปีละครั้งเมื่อเสร็จจากฤดูไถหว่านของแต่ละปี ส่วนใหญ่วันที่ประกอบพิธีกรรมจะทำในวันพฤหัสบดี แต่ต้องทำก่อนที่จะหมดฤดูฝนในปีนั้นๆ ครอบครัวที่มีควายจะนัดหมายให้ลูกของตัวเองกลับมา แม้ว่าจะไปทำงานหรือเรียน ก็ต้องกลับมาทำพิธีนี้ แต่ถ้าหากว่าคนอื่นที่ไม่ได้รับคัดเลือกไปทำพิธี มีความเชื่อว่าจะทำให้ควายสุขภาพไม่ดี ตาบอด ไม่มีลูก เป็นโรคล้มตายไป สำหรับคนที่จะทำพิธีนั้นจะต้องผ่านการคัดเลือก โดยคนที่มีความรู้ในการทำนาย ซึ่งการทำนายนี้ มักจะใช้ข้าวสาร ใบไม้ ไข่ กระดุกไก่หรือบางทีก็ดูลายมือ หลังจากที่ได้ทราบผลการทำนายซึ่งผู้ที่ได้รับการคัดเลือกนั้น อาจเป็นเพศชายหรือหญิงก็ได้ โดยความเชื่อในเรื่องการทำขวัญให้ควายนั้น ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า เพราะควายเป็นสัตว์ที่มีพระคุณและผูกพันกันมานาน การทำขวัญให้ควายเป็นการแสดงความรัก ขอบคุณขอโหสิกรรม ตลอดจนถึงการอวยพรให้ควายมีสุขภาพแข็งแรง มีลูกตก ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเยือน การทำพิธีกรรม เริ่มจากเตรียมเครื่องเช่นให้พร้อม สำหรับไก่ 1 คู่ (ต้องฆ่าและต้มมาเรียบร้อยแล้ว) หลังจากนั้นผู้ประกอบพิธีกรรมก็จะถือเครื่องเช่น ไปยังคอกที่มีควายไว้ จากนั้นก็เอาวงฝ้ายที่เตรียมไว้เท่าจำนวน

ควายของตัวเองที่มีอยู่ไปคล้องที่เขาคาวยทั้งสองข้างของแต่ละตัว จนครบทุกตัว ถัดจากนั้นมาก็เอาเทียนไปสอดติดกับเขาคาวยที่เอาฝ้ายคล้องไว้ก่อนแล้ว หลังจากนั้นก็โปรยข้าวสาร และประพรมน้ำขมิ้นสัปปายะระหว่างที่พรมน้ำขมิ้นสัปปายะ ผู้เป็นพ่อจะสวดตามให้ด้วย ขั้นตอนสุดท้ายคือรินเหล้าให้ควาย อาจเทราดบนหัวควายก็ได้ เป็นอันเสร็จพิธี สำหรับไก่ที่นำมาประกอบพิธีกรรมนั้น ก็เอาไปทำกินในครอบครัว และเชิญญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่สนิทกันมาร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน

ถางซีโกย หรือ พิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายโรคภัยไข้เจ็บออกจากหมู่บ้าน

พิธีกรรมและความเชื่อของกระเหรี่ยงมีอยู่หลายพิธี แต่พิธีกรรมที่ทำสำหรับชาวบ้านทั้งหมู่บ้านก็เห็นจะมีอยู่พิธีเดียวคือพิธี “ถางซีโกย” ซึ่งมีที่มาจากความเชื่อว่า หากชาวบ้านเจ็บป่วยพร้อมกันหลายๆ คน โดยไม่รู้สาเหตุของอาการป่วยนั้น และหรือความเชื่อที่ว่า มีสิ่งอัปมงคลเข้ามาในหมู่บ้าน ยกตัวอย่างเช่น หากไก่ป่าบินเข้ามาในหมู่บ้านก็จะเชื่อว่าเป็นลางไม่ดี ผู้นำและผู้อาวุโสของหมู่บ้านก็จะปรึกษากันเพื่อหาวิธีรักษาและป้องกัน เมื่อหารือจนได้ข้อสรุปแล้ว จึงกำหนดวันเพื่อทำพิธี ซึ่งกำหนดให้เป็นวันอังคารของเดือนไหนก็ได้ในปีที่เห็นว่ามีคนในหมู่บ้านเจ็บป่วยพร้อมกันมากจนผิดปกติ การทำพิธีกรรมนี้ ต้องทำวันอังคารเท่านั้นเพราะเชื่อว่าเป็นวันแรงการทำพิธีกรรม เริ่มจากชาวบ้านจะช่วยกันसानตะแกรงขึ้นมา 4 ใบที่บ้านของผู้นำประกอบพิธีกรรม เมื่อसानตะแกรงเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะนำไปแขวนไว้กลางลานบ้านผู้นำในลักษณะเรียงต่อกัน หลังจากนั้นชาวบ้านจะนำเครื่องประกอบพิธีกรรมห่อไว้ในใบสัก แล้วนำไปวางบนตะแกรงทั้งสี่ใบนั้น เมื่อถึงเวลา ซึ่งตามประเพณีแล้วจะกำหนดเวลาให้เป็นช่วงเย็นของวัน เมื่อถึงเวลา ผู้นำและผู้อาวุโสของหมู่บ้านจะเริ่มสวดขับไล่สิ่งชั่วร้าย โรคภัยไข้เจ็บ สิ่งอัปมงคลต่างๆ ให้ออกไปจากหมู่บ้าน เมื่อสวดเสร็จแล้ว ผู้นำและผู้อาวุโสที่สวดจะถ่มน้ำลายลงในตะแกรงทั้งสี่ใบ หลังจากนั้นลูกบ้านคนอื่นๆ ทั้งหมู่บ้านก็จะทยอยกันมาถ่มน้ำลายลงในตะแกรงทั้งสี่จนครบทุกคน ส่วนผู้ที่ไม่ได้มาร่วมพิธีกรรม ก็จะบ้วนน้ำลายลงในสำลี้ แล้วฝากให้คนในครอบครัวที่สามารถไปร่วมพิธีได้นำไปทิ้งบนตะแกรงทั้งสี่ เมื่อลูกบ้านร่วมพิธีเสร็จทุกคนแล้ว ก็จะมีตัวแทนของคนในหมู่บ้านช่วยกันหามตะแกรงทั้งสี่ใบนั้นไปทิ้งไว้ที่ทิศทั้งสี่ของหมู่บ้าน ระหว่างที่นำตะแกรงออกไป ผู้นำและผู้อาวุโสจะใช้ซีเก๊าโปรยตามหลังตัวแทนก่อนที่จะออกจากบริเวณพิธี ด้วยเชื่อว่าซีเก๊านั้นจะบังสิ่งชั่วร้าย อัปมงคลต่างๆ ไม่ให้ย่างกรายเข้ามาในหมู่บ้านอีกต่อไป

นี่ซอโค่ หรือ พิธีขึ้นปีใหม่

วันขึ้นปีใหม่ ภาษากระเหรี่ยงเรียกว่า นี่ซอโค่ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี ซึ่งจะตรงกับช่วงหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว วันขึ้นปีใหม่จะจัดปีละครั้งเท่านั้น เป็นวันที่สำคัญวันหนึ่งของชาวกระเหรี่ยง เพราะเหล่าญาติพี่น้องที่ได้แต่งงาน หรือจากบ้านไปทำงานที่อื่น จะกลับมาร่วมงานปีใหม่อีกกันอย่างถ้วนหน้า การทำพิธีกรรม เริ่มจากจัดเตรียมขนมหลายชนิด เช่น ข้าวเหนียวต้ม ข้าวปึก ข้าวหลาม เพื่อวันรุ่งขึ้นจะถวายแด่เทพเจ้า เตรียมเหล้าสำหรับประกอบพิธีและดื่มร่วมกัน ตกกลางคืนของก่อนวันขึ้นปีใหม่ ผู้นำศาสนาที่ชาวกระเหรี่ยงเรียกว่า “ฮีโซ” จะทำการเรียกเหล่าชาวบ้านมาชุมนุม ในแต่ละบ้านจะส่งตัวแทนบ้านละหนึ่งคน คือ หัวหน้าครอบครัว (ต้องเป็นผู้ชาย) ตอนไปชุมนุมจะต้องเตรียมเหล้า บ้านละหนึ่งขวดไปยังบ้านของผู้นำศาสนา (ฮีโซ) ด้วย เมื่อมาพร้อมกันทั้งคน และเหล้าแล้ว ฮีโซจะเริ่มทำพิธีกรรมพิธีกรรมนี้ชาวกระเหรี่ยงเรียกว่า พิธีกินหัวเกล้า (เอาะซีโค) โดยตอนแรกจะนำขวดเหล้ามารวมกัน โดยฮีโซ จะทำการอธิษฐาน จากนั้นจะรินเหล้าลงในแก้ว แล้วให้คนที่มาร่วมพิธีดื่ม วิธีการดื่มคือ เอาขวดแรกของคนที่มาถึงก่อน ฮีโซจะเอามาเทลงแก้ว แล้วฮีโซจะจิบเป็นคนแรก จากนั้นก็ให้คนต่อไปจิบต่อ จิบเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบทุกคนที่มาร่วมงาน แล้ววนกลับมาถึงคิวฮีโซ ฮีโซจะทำการเททิ้งพร้อมอธิษฐานให้พรแก่เจ้าบ้านและครอบครัวของเจ้าของเหล่าขวดที่ได้เทไปแล้ว จะทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบทุกขวดของทุกบ้านที่มาร่วมงาน บางครั้งบางทีหมู่บ้านไหนที่มีหลังคาเรือนเยอะอาจทำได้แค่เข้าวันขึ้นปีใหม่ ชาวกระเหรี่ยงจะตื่นแต่เช้าแล้วมาฆ่าหมู ฆ่าไก่ เพื่อจะนำมาประกอบพิธีในวันรุ่งเช้า โดยเริ่มจากการนำไก่ที่ฆ่าแล้วพร้อมเหล่าหนึ่งขวดมาตั้งที่ขันโตก เพื่อจะประกอบพิธีมัดข้อมือ หรือเรียกขวัญของลูกหลานในแต่ละบ้าน

โดยผู้เฒ่าผู้แก่ในครอบครัวจะเป็นผู้ประกอบพิธีนี้ เวลานี้สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะอยู่กันครบหน้า (คล้ายๆ กับการรดน้ำดำหัว) ผู้เฒ่าผู้แก่เริ่มมัดข้อมือลูกหลาน โดยจะนำไม้มาเคาะที่ขันโตก เพราะเชื่อว่า เป็นการเรียกขวัญของลูกหลานให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว จากนั้นก็มัดข้อมือพร้อมอธิษฐานให้พร ในคำอธิษฐานนั้น จะกล่าวให้ทุกคนในครอบครัวอยู่ดีมีสุข หลุดพ้นจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง หลังจากมัดข้อมือเสร็จแล้วจะรับประทานอาหารร่วมกัน พอรับประทานอาหารเสร็จ ก็จะออกตระเวนไปตามบ้านของแต่ละบ้านแต่ละครอบครัว เพื่อกินสังสรรค์กัน พร้อมรินเหล้าเพื่ออธิษฐาน และอวยพรให้ซึ่งกันและกัน จากนั้นจะเดินทางไปกินเหล้าทุกๆ บ้านในหมู่บ้าน และอวยพรให้ทุกบ้านมีแต่ความสุขไปด้วย พิธีขึ้นปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงนั้นจะมีวันที่สำคัญที่สุด คือ วันแรก ส่วนวันอื่นๆ แล้วแต่ว่าอยากกินถึงวันไหน ซึ่งแล้วแต่แต่ละหมู่บ้านที่ได้จัดขึ้น หลังจากพิธีขึ้นปีใหม่ “นี้ซอโค” เรียบร้อยแล้วก็เป็นเวลาที่จะต้องเริ่มต้นวิถีการทำมาหากินของปีถัดไป ที่กล่าวมาทั้งหมดคือกะเหรี่ยงพุทธ หรือ "เอาะ แคะ" นอกจากนี้ยังมีกะเหรี่ยงอีกกลุ่มคือ กะเหรี่ยงคริสต์ กะเหรี่ยงคริสต์จะมีพิธีกรรมที่คล้ายๆ กัน แต่จะทำในแบบ ศาสนาของตนเอง คือเข้าโบสถ์อธิษฐานเสร็จ จะทานเข้าร่วมกัน จากนั้นจะมีการประมูลราคาข้าวของของแต่ละบ้านที่นำมาประมูลร่วมกัน หลังจากประมูลราคาสิ่งของเสร็จ ก็จะมีการจัดกลุ่มแข่งกีฬาพื้นบ้านชนิดต่างๆ ตกเย็นมีการแสดงละครสร้างความบันเทิง จะไม่มีการกินเหล้า หรือเมามาในวันนี้ จากนั้นก็จะแยกย้ายกันกลับบ้านของตนเอง ในช่วงนี้จะมีการอธิษฐานทุกคืนจนครบ 7 คืน จึงจะถือว่าสิ้นสุดพิธีขึ้นปีใหม่